

CSOMA ATTILA - LŐRINCZ RÓBERT

Az alagi öreg temető

II. rész

A temető neves halottai közül múlt számunkban a dízsír-helyeken nyugvókat mutattuk be. A továbbiakban parcellánként haladva ismerkedünk meg a község hajdan meghatározó személyiségeivel.

Az I-es parcella kápolna felé eső első sorában az alagi lovasélet résztvevői közül pihennek néhányan. Itt található a múlt századelő egyik legelhivatottabb úrlovasának, Krause Károlynak (1874–1924) sírja. A szudétaföldi származású Krause, Rohonczy Gedeonnál kezdte lovaskarrierjét, majd gróf Pejacsevich Albert és a Geist-istálló lovaival aratott zajos sikereket. Az úrlovasoknál rekordot jelentő húsz éves aktív pályafutása után tréner lett Alagon, ahol azonban rövidesen beteg szíve és tüdeje felmondta a szolgálatot. 1924 tavaszán épp egyik lovának sikerét ünnepelte este a Pavilonban néhány barátja társaságában, amikor tréfálkozás közben ájultan bukott az asztalra, majd a gyors segítség ellenére meghalt. Mellette nyugszik Hummel Árpád huszár ezredes, számos katonai kitüntetés és érdemérem tulajdonosa, az alagi Réti pálya egykori felügyelője, akit a halál is kinn, az általa vezetett pályán ért utol. Szintén itt fekszik John Beeson (1859–1933), sokszoros bécsi champion idomár, Esterházy Miklós gróf Angliából átcsábított hírneves trénerének fia.

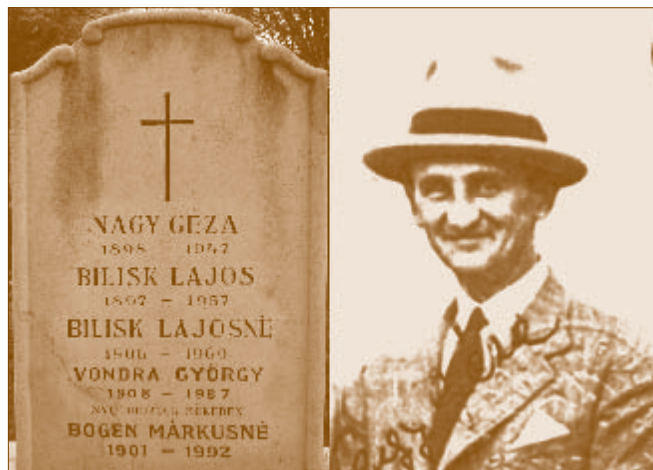
Balról jobbra haladva Beeson, Hummel és Krause sírjai

Ugyancsak az első sorban nagy, fekete márvány síremlék őrzi a Lovaregylet híres patkolókovácsainak, Dorn Jakabnak (1869–1942) és fiának, Dorn Károlynak (1896–1977) – az Alagi Iparos Kör titkárának – emlékét. A Mihály utcai Dorn-ház, oromzatán egy szép lófej-stukkóval, még ma is áll.

A Dorn-sír és a Dorn-ház stukkója

Az alagi, sőt a magyar lóversenyzés egyik kiemelkedő alakjának sírját találjuk a parcella 11. sorában. Nagy Géza (1898–1947), az Alagon futott első magyar derby győztese volt 1921-ben. Nagy, 1912-ben Káposztásmegyeren Fries Jánosnál kezdte lovas pályafutását, és rövidesen keresett zsoké vált belőle. A 20-as években a Hitch-istálló lovasaként sok nagy versenyt nyert, köztük a bécsi derbyt és a Millenniumi Díjat Balbinus, valamint a már említett első magyar derbyt Vatinius nyergében. Később német földön és Belgrádban is versenyzett, szintén nagy sikereket aratva. Korai halála előtt, a Gombolai-istálló tagjaként, az alagi Réti pályán, a fiatal lovasnemzedék oktatásában is részt vett.

Nagy Géza és síremléke

A parcellában második világháborús hősi halottakra is emlékezhetünk. Itt nyugszik Haynal Alajos (1916–1944) és Rátki Ferenc (1894–1946). Utóbbi már munkaszolgálatosként vesztette életét. Az 1944-ben elesett ifj. Szendrei Bélára valószínűleg csak a Szendrei-síron elhelyezett emléktábla utal. Ugyancsak az I. parcellában, díszes síremlék alatt alussza örök álmát Mozsáry János (1862–1943), az aranyosmaróti iskola egykori igazgatója. A 9. sorban egy híres alagi boltos, a fűszer- és vegyeskereskedéssel foglalkozó Garamszegi Géczy Zoltán (1885–1947) nyugszik, akit több egykori alagi képeslap kiadójaként is ismerhetünk. Az egykori főbejárat közvetlen közelében találjuk a felvidéki származású Lányi Gyula (1904–1972) gépészmérnök, levanteoktató sírját, aki az 1930-as években már Alagon élt a mai Kossuth Lajos u. 9. szám alatt található Lányi-villában.

A főút túloldalán elterülő II. parcella szélén, a dízsírhegyek árnyékában bújik meg dr. Bayer Emil (1890–1947) szerény fakeresztje. A legendás alagi községi orvos 1890-ben született Aradon, erdélyi szász családban. Elemi és középiskoláit is itt végezte, majd beiratkozott a budapesti Magyar Királyi Tudományegyetem általános orvosi szakára. A sok nélkülözés ellenére eredményesen végezte tanulmányait, miközben a Budapesti Önkéntes Mentőegyesületnél dolgozott. A sebész szakképzést is szerzett fiatal orvost 1914-ben behívták frontszolgálatra, ahol az összes magyar hadszínteret bejárva négy évet töltött, ezalatt kétszer megsebesült, többször kitüntették és végül orvos főhadnagyként szerelt le. A háború után megnősült, egy német származású temesvári lányt vett el.

Dr. Bayer Emil és sírja

1919 januárjában érkezett Alagra, ahol a település első községi orvosaként a lovaregyleti és a MÁV pályaorvosi feladatokat is ellátta. Óriási küzdelmet folytatott betegieért, a tízes-húszas években roppant méreteket öltő csecsemőhalandóságot és tüdővést munkásságának 25 éve alatt jelentékenyen sikerült csökkentenie Alagon. Napi munkája mellett különféle lapoknak írt szakkikkeket, különösen az orvostika területe érdekelt. Tartott kurzusokat orvosi egyetemeken, szerette volna az etikát külön tárgyként bevezettetni. A lakosság számára is rendezett egészségügyi ismeretterjesztő előadásokat. Parancsnoka volt a helyi önkéntes tűzoltó-egyesületnek. Nagy súlyt helyezett a temető rendben tartására, s megépítette az ország első, ravatalozóval kombinált bonctermét. A közeledő front ellenére 1944. december közepéig kitartott betegjei mellett, de egy pesti útját követően a németek már nem engedték vissza. Szovjet hadifogságba esett, ahonnan 1945 telén érkezett haza és rögtön munkába állt. Egészsége azonban megromlott, és 1947-ben egy súlyos műtét után már nem tudott felépülni. Az utókor hálájaként a Tóth Mariska Hagyományörző Alapítvány idén októberben emléktáblát fog elhelyezni dr. Bayer Emil egykori Fóti úti házában, amely egyben rendelőjeként is szolgált. A doktor sírhelyétől nem sokkal távolabb, a harmadik sor ötödik helyén találjuk Thieme Béla (1868–1937) sírját. A közismert alagi vendéglős kocsmája a Széchenyi utcában állt, melyet a köznyelv csak Paradicsom vendéglőnek nevezett, mert a dunakeszi gazdák a Tetétlenben lévő paradicsomföldekre menet mindig útba ejtették a kocsmát.

Barabás Géza hősi halott sírköve

A parcellában egy sorral feljebb sétálva négy, első világháborús hősi halott nyughelyére bukkanhatunk. Ezek a sírok már messziről felismerhetők jellegzetes formájukról. Közelebb lépve olvashatjuk rajtuk az elhunyt nevét, a fegyvernem megnevezését melyben szolgált, és a „Pro Pátria” feliratot. A parcellában nyugvó hősök név szerint: Barabás Géza, Kovács János, Geiger Sándor és Busa Antal.

A temetői jegyzőkönyvek szerint ide, a második parcellába temették el a híres angol származású zsoké, Harry Huxtable-t is. Földi maradványainak az 5. sor 16. sírjában kellene nyugodniuk, a hely azonban üres, a sírt korábban exhumálták. Már-már lehetetlenség volt megtalálni a 9. sor 7. helyén Fejuk Károlyné sírját, amelyből az évtizedek alatt egy terebélyes fa nőtt ki. A tönkrement fejfa és a felirat mindenesetre még megtalálható a fa tövében, így a híres Fóti úti Fejuk Kávéház egykori háziasszonyának sírjára még vár a teljes enyészet. A kávéház a mai 1. Sz. Bölcsőde épületében üzemelt és túlzás nélkül állítható, hogy a korabeli község társadalmi életének egyik üde színtestje, találkozóhelye volt. A vendéglőtulajdonost 1930. február 6-án helyezték örök nyugalomra.

Varajti Antal sírja

Temetői sétánk mostani utolsó állomásaként két sorral feljebb, a negyedik helyen találjuk Varajti Antal (1881–1949), Alag egykori csendőrpáncsnokának szerény sírját. Varajti 1906-ban lépett a Magyar Királyi Csendőrség kötelékébe, a csendőrképző iskola elvégzése után Gödöllőn teljesített szolgálatot.

Az átlagnál jobb képességeivel kitűnt a többiek közül, így beíratkott az őrsparancsnokképző iskolába is, melynek elvégzése után Heves és Borsod vármegye több községében szolgált. 1914-ben Fótra, 1920-ban pedig Alagra került mint őrsparancsnok. A visszaemlékezések előzőeként és udvarias embernek tartották. Munkájával nemcsak az egyszerű emberek voltak elégedettek, hanem a két világháború közti Alag nagypolgárai és főurai is elfogadták, elismerték. A csendőrpáncsnoknak 1945 után sem kellett menekülnie az új rendszer elől.

Sorozatunk következő, befejező részében a III-as, IV-es és V-ös parcellák neves halottaira emlékezünk.

A temető vázlatos térképe a bemutatott sírokkal